

Олексій КОСТЮЧЕНКО

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
СОЦІАЛЬНОЇ ПЕРЦЕПЦІЇ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ**

Навчальний посібник

Острог
Видавництво Національного університету
«Острозька академія»
2016

УДК 070:316.77(075.8)
ББК 76
К 72

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 6 від 17 грудня 2015 року)*

Рецензенти:

Засєкіна Л. В., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Супрун Л. В., доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри журналістики Національного університету «Острозька академія»;

Кульчицька А. В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Костюченко Олексій.

Психологічні основи соціальної перцепції майбутніх фахівців масових комунікацій [Текст] : навчальний посібник / Олексій Костюченко. – Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2016. – 188 с.

ISBN 978-617-7328-17-8

Посібник присвячений проблемі розвитку соціальної перцепції як професійно важливої характеристики майбутніх фахівців масових комунікацій. Систематизовано та узагальнено сукупність поглядів на поняття соціальної перцепції. З урахуванням психологічної структури професійної діяльності фахівців масових комунікацій запропоновано авторську концептуальну модель соціальної перцепції вищезгаданих спеціалістів та встановлено її основні структурні компоненти.

За результатами емпіричного дослідження проаналізовано особливості прояву соціальної перцепції фахівців масових комунікацій відповідно до стажу роботи, віку, статі, акме-періоду та аксіологічної сфери особистості. Встановлено значущі кореляційні зв'язки між показниками самосприйняття, міжособистісного та групового сприйняття спеціалістів масових комунікацій зі змістово-стильовими особливостями соціальної перцепції.

На основі порівняння соціальної перцепції майбутніх спеціалістів-медійників та фахівців акме-періоду визначено психологічні особливості розвитку соціальної перцепції майбутніх фахівців галузі масових комунікацій, які полягають у створенні сприятливих психолого-педагогічних умов.

Аналіз результатів створення психолого-педагогічних умов розвитку соціальної перцепції засвідчив їх ефективність та можливість широкого використання у вищих навчальних закладах, які готують фахівців галузі масових комунікацій.

Видання розраховане на студентів, науковців, аспірантів, викладачів та всіх, хто цікавиться проблемами особистісного і професійного становлення фахівців масових комунікацій.

**УДК 070:316.77(075.8)
ББК 76**

ISBN 978-617-7328-17-8

© Костюченко О. М., 2016
© Видавництво Національного університету
«Острозька академія», 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕРЦЕПЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ	
1.1 Поняття соціальної перцепції: суть, структура та зміст	8
1.2 Психологічні особливості професійної діяльності фахівців масових комунікацій	28
1.3 Концептуальна модель соціальної перцепції фахівців масових комунікацій	40
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ПРОЯВУ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕРЦЕПЦІЇ У ФАХІВЦІВ МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ	
2.1 Організація емпіричного дослідження соціальної перцепції фахівців масових комунікацій	51
2.2 Особливості прояву соціальної перцепції фахівців масових комунікацій відповідно до стажу роботи, віку і статі	60
2.3 Психологічний зміст соціальної перцепції фахівців масових комунікацій акме-періоду	97
2.4 Взаємозв'язок соціальної перцепції з аксіологічною сферою спеціалістів масових комунікацій	103

РОЗДІЛ 3
ДИНАМІКА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕРЦЕПЦІЇ
У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

3.1 Експериментальне забезпечення розвитку соціальної перцепції у майбутніх фахівців	112
3.2 Психолого-педагогічні особливості розвитку соціальної перцепції майбутніх спеціалістів масових комунікацій	122
3.3 Створення психолого-педагогічних умов розвитку соціальної перцепції у процесі професійної підготовки фахівців масових комунікацій	138
ВИСНОВКИ	147
ДОДАТКИ	150
ТЛУМАЧНИК	166
ЛІТЕРАТУРА	168

ВСТУП

В умовах розвитку інформаційних технологій та інформаційного насичення різних сфер суспільного життя важливого значення набуває якісна професійна підготовка фахівців галузі масових комунікацій, які забезпечують ефективний інформаційний обмін між різними гілками суспільства. Враховуючи відносно молодий характер спеціалізації – масових комунікацій, особливої актуальності набувають теоретичні розробки щодо психологічних особливостей їх фахової діяльності, психолого-педагогічних умов розвитку їх професійних та особистісних якостей.

Необхідно врахувати, що численні дослідження (В. Агеев, Г. Андреева, М. Бітянова, О. Бодальов, Дж. Брунер, Л. Виготський, Л. Засєкіна, Дж. Келлі, О. Леонтьєв, С. Максименко, О. Матеюк, У. Найссер, І. Пасічник, Ж. Піаже, С. Рубінштейн, Г. Тажіурі, В. Третьяченко, Т. Щербан та ін.) свідчать про тісний взаємозв'язок ефективності діяльності фахівця у системі професій «людина-людина» із його здатністю адекватно оцінювати та інтерпретувати дії і поведінку соціальних об'єктів, тобто з рівнем розвитку соціальної перцепції.

Варто зауважити, що роль соціальної перцепції в життєдіяльності людини знайшла відображення в багатьох працях вітчизняних і зарубіжних науковців (О. Арканова, В. Барабанщиков, Т. Вашека, І. Гічан, Р. Каламаж, І. Кон, В. Крисько, В. Москаленко, Л. Орбан-Лембрик, В. Семиченко, П. Шихирев та ін.). Водночас поза увагою дослідників практично залишилось вивчення особливостей розвитку соціальної перцепції фахівців масових комунікацій, хоча остання відіграє особливо важливу роль в ефективності їх професійної діяльності. Адже всю інформацію вищезгадані спеціалісти отримують у процесі взаємодії із соціальними об'єктами: іншими людьми, групами, колективами, спільнотами тощо. Об'єктивність збору, обробки, інтерпретації інформації та створення інформаційних матеріалів, безперечно, пов'язана з рівнем розвитку соціальної перцепції фахівців масових комунікацій.

Мета навчального посібника – висвітлити психологічні особливості розвитку соціальної перцепції в майбутніх фахівців масових комунікацій.

Відповідно до сформульованої мети визначено такі *завдання*:

– На основі теоретичного аналізу поняття соціальної перцепції у вітчизняній та зарубіжній психологічній літературі обґрунтувати психологічний зміст соціальної перцепції фахівців галузі масових комунікацій.

– Встановити психологічну структуру професійної діяльності фахівців галузі масових комунікацій.

– Розробити концептуальну модель соціальної перцепції як професійно важливої процесуальної характеристики фахівців галузі масових комунікацій.

– На підставі емпіричного вивчення соціальної перцепції фахівців масових комунікацій та майбутніх спеціалістів цієї галузі встановити психологічні особливості ефективного розвитку соціальної перцепції майбутніх фахівців галузі масових комунікацій.

Науковою новизною праці є виокремлення психологічної структури професійної діяльності фахівців масових комунікацій; визначення соціальної перцепції як професійно важливої процесуальної характеристики цих фахівців; розробка концептуальної моделі соціальної перцепції спеціалістів масових комунікацій; визначення прояву соціальної перцепції фахівців масових комунікацій залежно від стажу роботи, віку і статі; визначення психологічного змісту соціальної перцепції фахівців масових комунікацій акме-періоду та з'ясування її взаємозв'язку з аксіологічною сферою особистості; визначення психологічних особливостей розвитку соціальної перцепції майбутніх фахівців під час професійної підготовки. Також у дослідженні подальшого розвитку набули узагальнення щодо змістового наповнення соціальної перцепції, зокрема – у майбутніх фахівців масових комунікацій, а також – устанавлення способів її розвитку у студентів.

Результати цього видання можуть бути використані викладачами ВНЗ у психолого-педагогічному забезпеченні професійної підготовки фахівців масових комунікацій (журналістів, фахівців зі зв'язків із громадськістю, рекламистів та ін.) під час навчальних курсів – «Психологія журналістської творчості», «Психологія аудіовізу-

альної творчості», «Психологія масових комунікацій», «Соціальна психологія»; психологами в діагностичних та психорозвивальних програмах соціальної перцепції спеціалістів-медійників тощо.

За сприяння у виданні цього посібника висловлюю слова щирої вдячності ректору Національного університету «Острозька академія», професору, Героєві України Ігорю Демидовичу Пасічнику та проректору з навчально-виховної роботи, професору Руслані Володимирівні Каламаж.

Автор

Навчальне видання

КОСТЮЧЕНКО Олексій Миколайович

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
СОЦІАЛЬНОЇ ПЕРЦЕПЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ**

Навчальний посібник

Редактор *І. Д. Пасічник*

Технічний редактор *Р. В. Свиначчук*

Комп'ютерна верстка *Н. О. Крушинської*

Художнє оформлення обкладинки *К. О. Олексійчук*

Коректор *Ю. Г. Шабатіна*

Формат 60x84/16. Ум. друк.арк. 10,93. Наклад 100 прим. Зам. № 109–15.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура «Arsenal».

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.

Видавець СПД Свиначчук Р. В.
Тел. (+38067) 771 28 70, e-mail: 35800@ukr.net.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 27 від 29 липня 2004 року.